

REPUBLIKA E KOSOVËS – PRESIDENTI
REPUBLIC OF KOSOVO – THE PRESIDENT
REPUBLIKA KOSOVA – PREDSIEDNIK

EKIPI PËRGATITOR PËR THEMELIMIN E KOMISIONIT PËR TË VËRTETËN DHE PAJTIMIN
PRIPREMNI TIM ZA OSNIVANJE KOMISIJE ZA ISTINU I POMIRENJE
PREPARATORY TEAM FOR THE ESTABLISHMENT OF THE TRUTH AND RECONCILIATION COMMISSION

NACRT NORMATIVNOG AKTA BR. XX/2020 O KOMISIJI ZA
ISTINU I POMIRENJE

(VERZIJA ZA JAVNU DISKUSIJU)¹

---

¹ Pripremni tim za osnivanje Komisije za istinu i pomirenje (u daljem tekstu samo Tim), koji je imenovao predsednik Republike Kosovo NJ.E. g. Hashim Thaçi, odlukom br. 61/2018, od 27.04.2018., ima mandat da sastavi normativni akt o osnivanju Komisije za istinu i pomirenje, kao i ostale potrebne akte.

U zavisnosti od sadržaja normativnog akta videće se da li će to biti zakon koji usvaja Skupština Republike Kosovo ili Statut koji će dekretirati predsednik.

Komisije za istinu i pomirenje se u glavnom osnivaju zakonom ili predsedničkim ukazom. Oba načina mogu imati svoje prednosti i mane, a domaći kontekst može automatski odrediti put koji je najbolji ili koji se zaista traži.

Ovu verziju normativnog akta je sastavio Tim nakon procesa prethodnih konsultacija i biće predmet javnog konsultovanja i prerade sve vreme.

Tim će preko procesa javnih konsultacija obezbediti zastupljenost zajednice žrtava i preživelih, institucija, raznih organizacija civilnog društva i međunarodnih mehanizama, s ciljem prikupljanja doprinosa u vidu podataka koji su neophodni za finalizovanje ovog normativnog akta.

<https://www.president-ksgov.net/sq/ekipi-pergator-per-themelimin-e-komisionit-per-te-verteten-dhe-pajtimin>

KOMENTARI: E-mail: besim.m.kajtazi@president-ksgov.net. Besim M. Kajtazi – Član Pripremnog tima za osnivanje Komisije za istinu i pomirenje.

Republika Kosovo,

Prihvatajući činjenicu da je došao trenutak za održiv mir i svesni da je pomirenje dug i spor proces;

Želeći da se započne proces društvenog oporavka putem prihvatanja istine, koja će otvoriti put izgradnji i održavanju održivog mira;

Podsećajući da je kosovski narod patio od posledica nasilne strukturne, kulturološke i međuljudske prošlosti;

Prihvatajući da žrtve i preživeli povreda ljudskih prava imaju pravo da znaju istinu, pravo na pravično tretiranje zbog patnji koje su doživeli i na garanciju da se tako nešto neće ponoviti;

U cilju osnivanja Komisije za istinu i pomirenje (Komisije) koja će dokumentovati i utvrditi činjenice o povredama ljudskih prava koje su se dogodile tokom bliske prošlosti, da će vratiti dostojanstvo žrtvama i preživelim, doprineti društvenoj transformaciji, radi prevazilaženja uzrokovanih posledica povreda i zlostavljanja, kao i radi sprečavanja njihovog ponavljanja;

U cilju osnivanja Komisije, sa punom nezavisnošću delovanja, bez ikakve političke intervencije ili bilo kakve druge intervencije, koja će postupati slobodno, bez ikakvog direktnog uticaja ili kontrole bilo koje domaće ili međunarodne institucije ili domaćeg ili međunarodnog mehanizma, nezavisno od podrške koju mogu pružati;

Ubeđeni da će rad Komisije moći da pomogne kosovskom društvu da shvati i prihvati spornu istoriju, predstavljajući tako širokoj javnosti glasove i priče žrtava i preživelih, a priznavanje istine će favorizovati pomirenje;

U cilju davanja doprinosa izgradnji održivih i dugoročnih institucionalnih kapaciteta za ljudska prava, demokratiju i vladavinu prava, preko posebnih preporuka o institucionalnoj i političkoj reformi;

Na osnovu predloga Pripremnog tima o osnivanju Komisije za istinu i pomirenje, koji je imenovao predsednik odlukom br. 61/2018, od 27.4.2018. godine, nakon procesa sveobuhvatnih konsultacija, jasno određujući ulogu, funkcije, ali i ograničenja Komisije, na njihov predlog, koji odgovara kontekstu Republike Kosovo i posebnim postojećim mogućnostima,

Usvaja:

NORMATIVNI AKT BR. XX/2020 O KOMISIJI ZA ISTINU I POMIRENJE

POGLAVLJE I - OPŠTE ODREDBE

Član 1 Svrha

Svrha ovog normativnog akta je određivanje mandata, organizovanja, funkcionisanja, dužnosti i obaveza Komisije za istinu i pomirenje.

Član 2 Oblast delovanja

Normativni akt sprovode Komisija, Sekretarijat i sva druga lica koja učestvuju u radu Komisije.

Član 3

Definicije

1. Izrazi korišćeni u ovom aktu, imaju sledeće značenje:

1.1. **Članovi uže porodice/rođaci**: suprug, supruga, deca, vanbračna deca, usvojena deca, roditelji, maćeha, očuh, pastorka, kao i vanbračni suprug/ supruga;

1.2. **Baza podataka** – podrazumeva bazu podataka za čuvanje, sistematizovanje i analizu prikupljene dokumentacije i iskaza koje uzima Komisija;

1.3. **Svedok**- podrazumeva lice koje svedoči ili koje je svedočilo u svrhe ovog normativnog akta;

1.4. **Direktor** – direktor Sekretarijata;

1.5. **Civilni ratni invalid** – lice, čiji je organizam oštećen, kao posledica rana zadobijenih od oružja, bolesti dobijenih u zatvorima ili u kampovima tokom rata, od eksplozivnih sredstava zaostalih nakon završetka rata za period koji se razmatra;

1.6. **Poverenik/ca -poverenici/ce** – kada kontekst ne podrazumeva nešto drugo, obuhvata glavnog poverenika, zamenike poverenika i poverenike;

1.7. **Komisija** – Komisija za istinu i pomirenje;

1.8. **Skupštinska komisija za ljudska prava** – podrazumeva funkcionalnu Komisiju Skupštine za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije, ili komisiju koja usledi, a koja se bavi razmatranjem svih odgovornosti, koja razmatra sva pitanja koja imaju veze sa ljudskim pravima;

1.9. **Zajednica žrtava** – sastoji se od kategorija žrtava masivnih povreda ljudskih prava i povrede međunaordnog humanitarnog prava tokom perioda koji se razmatrai koju Komisija priznaje kao takvu

1.10. **Sukob (konflikt)** – podrazumeva kako period neprijateljstva, tako i period kada su preduzeti postupci koji su rezultirali izvršenjem masivnih povreda ljudskih prava tokom perioda koji Komisija razmatra.

1.11. **Izvršilac dela** – lice za koje je Komisija našla da je odgovorno za teške povrede ljudskih prava ili povredu međunarodnog humanitarnog prava ili lice koje je po zakonu osuđeno kao izvršilac zločina, saradnik ili učesnik u teškoj povredi ljudskih prava;

1.12. **Skupština** – Skupština Republike Kosovo;

1.13. **Rat** – podrazumeva stanje oružanog sukoba između različitih država ili različitih grupa u jednoj državi;

1.14. **Period koji Komisija razmatra** – podrazumeva period koji je određen članom 17 ovog normativnog akta;

1.15. **Nestalo lice** – lice čije je mesto nalaženja nepoznato njegovoj/ njenoj porodici ili nje govim/njenim tražiocima, koji/koja je na osnovu pouzdane informacije nestao/nestala kao posledica neprijateljstava, sukoba i rata na Kosovu;

1.16. **Lice** – kada nije drugačije navedeno, podrazumeva pravno ili fizičko lice;

1.17. **Civilna lica** – su sva lica koja ni u kom periodu nisu bila naoružana, koja nisu bila angažovana u strukturama i koja nisu imala ulogu saradnika ili učesnika u izvršavanju ratnih zločina ili drugih dela koja predstavljaju teške povrede ljudskih prava i povrede međunarodnog humanitarnog prava, tokom perioda koji razmatra Komisija;

1.18. **Osoblje Sekretarijata** – kada kontekst ne podrazumeva drugačije, obuhvata direktora Sekretarijata i sve zaposlene i ostale koji su angažovani na jedan ili drugi način u radu Sekretarijata;

1.19. **Predsednik** – predsednik Republike Kosovo;

1.20. **Vlada** – Vlada Republike Kosovo;

1.21. **Centralni registar nestalih lica** – podrazumeva glavnu bazu podataka prikupljenih u vezi sa procesom traženja, nalaženja, identifikacije nestalih lica i ostalih prava za lice ili njegovu/ njenu porodicu.

1.22. **Reparacija** – podrazumeva povratak dostojanstva žrtvama preko mera koje doprinose priznanju njihovih patnji, kompenzaciji njihovih socijalnih, moralnih i materijalnih gubitaka i vraćanju njihovih prava;

1.23. **Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ)**, je država koja se sastojala od šest socijalističkih republika, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije Slovenije, Srbije i dve autonomne pokrajine: Kosova i Vojvodine, koja je de facto postojala od 29.11.1943. godine, do njenog raspada, a u međuvremenu je menjala nazive nekoliko puta;

1.24. **Sekretarijat** – Izvršni sekretarijat Komisije;

1.25. **Masivne povrede ljudskih prava obuhvataju:**

i. ubistvo, proterivanje, nasilno nestajanje, mučenje, silovanje i seksualno maltretiranje, primoravano raseljavanje ili proterivanje, zatočeništvo, uzimanje talaca, nezakonito lišavanje slobode ili teška maltretiranja nekog lica; ili korišćenje nekog lica kao ljudski štit; ili

ii. progon, diskriminaciju, maltretiranje jedne osobe ili grupe koja je identifikovana po političkom, rasnom, nacionalnom, etničkom, kulturnom, verskom, rodnom osnovu, ili po nekom drugom osnovu, a koji su prihvaćeni kao nedozvoljeni u skladu sa međunarodnim pravom, ili

- iii. krađu ili nezakonito oduzimanje i konfiskovanje zemlje ili imovine i nezakonito uništavanje imovine, obuhvatajući i verske, kulturne, istorijske objekte, kada se izvršava zajedno sa nekim od dela koja su gore navedena u stavovima (i) ili (ii), ili;
- iv. svako delovanje ili ne delovanje (izuzimanje) koje za cilj ima da spreči ili omete upravljanje pravdom u vezi sa nekim od dela koja su pomenuta u stavovima od (i) do (iii);
- v. svaki pokušaj, konspiracija, podstrek, naredba ili ubeđivanje na izvršenje nekog dela ili dela pomenutih u stavovima od (i) do (iv);
- vi. svaka povreda međunarodnih zakona, standarda ili instrumenata o ljudskim pravima koji su sprovodljivi na Kosovu ili na teritoriji koja čini Kosovo;
- vii. svaka povreda međunarodnog krivičnog prava, međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog običajnog prava, obuhvatajući i zločin genocida, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine.

1.26. **Vojnici u oružanim sukobima**- smatraju se pripadnici državnih oružanih snaga i pripadnici ostalih oružanih organizovanih grupa, koje su kao takve poznate i koje deluju pod dotičnom komandom tokom izvršenja vojnih operacija koje podležu odredbama međunarodnog humanitarnog prava, kao što je određeno Dodatnim protokolom II i sa četiri Ženevske konvencije.

1.27. **Žrtva** – podrazumeva svako lice koje je pojedinačno ili zajedno sa jednim ili više lica doživelo štetu u obliku fizičkog ili mentalnog oštećenja, emocionalne patnje, privrednih ili finansijskih gubitaka ili bitnog oštećenja (bitne povrede) ljudskih prava kao posledica teških povreda ljudskih prava, a obuhvata i uže članove porodice, bližnje ili podređene žrtvama, tokom perioda koji Komisija razmatra.

POGLAVLJE II – OSNIVANJE, STATUS, VREDNOSTI I PRINCIPI RADA KOMISIJE

Član 4 Osnivanje i status Status

1. Komisija je nezavisna institucija, osnovana ovim normativnim aktom i ima pravni subjektivitet.
2. Komisija je javno pravno lice, sa pravima, dužnostima i odgovornostima određenim ovim normativnim aktom, unutrašnjim aktima Komisije i dotičnim zakonodavstvom na snazi.
3. Osnivačka institucija obezbeđuje uslove za rad i funkcionisanje Komisije.

Član 5 Sedište i amblem Komisije

1. Sedište Komisije je u Prištini.

2. Komisija, po potrebi, može osnovati ogranke, u skladu sa ovim normativnim aktom i svojim unutrašnjim aktom, a kao odgovor na ciljeve i prirodu posla Komisije.
3. Komisija donosi odluku o svom vizuelnom identitetu, koji obuhvataju amblem i pečat.

Član 6

Sastav Komisije

1. Komisija se sastoji od devet (9) poverenika.
2. Komisijom predsedavaju glavni poverenik i dva zamenika glavnog poverenika. Makar jedan od zamenika glavnog poverenika mora biti iz druge zajednice, koja nije većinska na Kosovu.
3. Sastav članova Komisije predstavlja multietnički i rodni karakter Kosova i najmanje:
  - 3.1. trideset posto (30%) poverenika moraju biti suprotnog pola.
  - 3.2. dva (2) poverenika se imenuju iz redova nealbanske zajednice;
  - 3.3. dva (2) poverenika moraju imati stručne kvalifikacije iz oblasti tranzicione pravde ili zaštite ljudskih prava.

Član 7

Zahtevi za izbor poverenika

1. Opšti zahtevi za izbor poverenika su:
  - 1.1. da je državljanin Republike Kosovo;
  - 1.2. da ima punu sposobnost delovanja;
  - 1.3. da vlada jednim od službenih jezika, u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika;
  - 1.4. da nije osuđivan pravosnažnom odlukom za voljno izvršenje krivičnog dela;
  - 1.5. da bude lice sa širokim znanjem iz oblasti ljudskih prava i u promovisanju ljudskih prava ili u službi u javnom životu;
  - 1.6. da bude lice s visokim ljudskim, profesionalnim i moralnim kredibilitetom i autoritetom, tolerantno, konstruktivno i nepristrasno i kompetentno da preuzme dužnosti i odgovornosti određene ovim normativnim aktom;
  - 1.7. da bude lice koje nije imalo i nema partijsko- političku ulogu, osim prostog članstva, u bilo koje vreme, kao i
  - 1.8. da uspešno prođu kroz postupak prijema, u skladu sa ovim normativnim aktom.

2. Članovi Komisije treba da se odaberu putem transparentnog procesa prema najvišim standardima određenim ovim normativnim aktom i u skladu sa najvišim standardima profesionalne etike, kao i obezbeđujući sveobuhvatnu zastupljenost.

Član 8

Sastav i izbor Izbornog panela (odbora)

1. Rukovodilac osnivačke institucije imenuje Izborni panel koji je odgovaran za izbor poverenika.
2. Izborni panel se sastoji od sledećih devet (9) članova:
  - 2.1. ombudsmana;
  - 2.2. predsednika Sudskog saveta;
  - 2.3. predsednika Akademije nauka;
  - 2.4. troje članova iz redova civilnog društva;
  - 2.5. troje članova iz redova udruženja proizišlih iz rata, a koja zastupaju žrtve.
3. Članovi Izbornog panela iz redova civilnog društva i udruženja proizišlih iz rata biraju se putem konsultativnog i transparentnog procesa.
4. Administracija (Uprava) osnivačke institucije / Sekretarijat Tima obezbeđuje rukovodiocu osnivačke institucije spisak kandidata za Izborni panel.
5. Rukovodilac osnivačke institucije donosi odluku o imenovanju Izbornog panela i njegovog predsedavajućeg/ predsedavajuće.
6. Administracija (Uprava) osnivačke institucije/ Sekretarijat Tima objavljuju izbor Izborne komisije i obezbeđuje uslove za njen rad.
7. Nakon procesa objavljivanja izbora Izbornog panela, predsedavajući određuje održavanje osnivačkog sastanka.

Član 9

Izbor kandidata za Komisiju

1. Poverenici se biraju preko konsultativnog, konkurentnog i transparentnog procesa.
2. Postupke kandidovanja i izbora članova Komisije sprovodi Izborni panel.
3. Primljene prijave (kandidature) razmatra Izborni panel.
4. Administracija/ Uprava osnivačke institucije/ Sekretarijat Tima, nakon što Izborni panel usvoji konkurs u kojem je dat opis dužnosti i odgovornosti Komisije, u skladu sa uslovima i kriterijumima određenim u ovom normativnom aktu, javno objavljuje konkurs i poziva na prijavljivanje kvalifikovanih lica, na osnovu ovog normativnog akta, radi imenovanja kao poverenika.

5. Konkurs mora biti otvoren trideset (30) dana i mora se objaviti u najmanje dve novine i na javnoj televiziji na službenim jezicima.
6. Rukovodilac osnivačke institucije obezbeđuje verifikaciju kandidata od strane određenih institucija.
7. Izborni panel može da traži informacije o nekom kandidatu od državnih organa i javnih institucija, a one su obavezne da na zahtev Izbornog panela za pristup informacijama, odgovore hitno.
8. Izborni panel poziva na intervju samo kandidate koji ispunjavaju uslove koji su određeni ovim normativnim aktom i koji su prošli proces verifikacije.
9. U roku od osam (8) dana, od dana pristizanja verifikacija, Izborni panel na internet stranici osnivačke institucije, u najmanje dve novine i na javnoj televiziji na službenim jezicima objavljuje imena kandidata čije će se kandidature razmotriti. Istovremeno, Izborni panel objavljuje prijave i CV kandidata (izuzimajući kontakt detalje i ostale osetljive informacije) svih kandidata čije će se kandidature razmotriti, na internet stranici osnivačke institucije i poziva javnost da u roku od petnaest (15) dana da komentare na kandidate.
10. Intervjuisanje kandidata se vrši javno i pozivaju se elektronski mediji da prenose i/ili prikažu intervjuisanje direktno.
11. Izborna komisija odluke donosi konsenzusom, a u slučaju kada se konsenzus ne može postići, odlučuje se većinom od pet (5) članova. Rangiranje kandidata vrši se prema bodovanju.
12. Izborni panel nakon intervjuisanja preporučuje rukovodiocu osnivačke institucije ne više od petnaest (15) kvalifikovanih lica pogodnih za imenovanje za poverenike, na osnovu nadležnosti, stručne spreme, njihovog integriteta i posvećenosti oblasti delovanja Komisije, a da bi to učinio Izborni panel će ih rangirati i daće komentar u vezi svakog od petnaest finalista.
13. Rukovodilac osnivačke institucije može da odbije samo lica sa užeg spiska koji je dao Izborni panel, kada takva lica jasno ne ispunjuju kriterijume određene ovim normativnim aktom. U takvim slučajevima daje se pismeno obrazloženje sa razlozima odbijanja.
14. Kada Rukovodilac osnivačke institucije odbaci većinu kandidata sa užeg spiska, on će savetovati Izborni panel i pozvaće na podnošenje dodatnih imena kandidata ili ponavljanje konkursa za popunjavanje mesta za članove Komisije.
15. Rukovodilac osnivačke institucije, najkasnije u roku od trideset (30) dana od dana prijema konačnih predloga od Izbornog panela, bira devet lica za imenovanje za poverioce i iz redova ovih devet članova bira glavnog poverioca i dvoje zamenika glavnog poverioca.
16. Rukovodilac osnivačke institucije može da imenuje i lica za rezervni spisak poverenika, koji će menjati poverenike u slučaju prekida mandata poverenika, kao što je određeno ovim normativnim aktom.

Član 10

Konstitutivni sastanak

1. Glavni poverenik saziva konstitutivni sastanak u sedištu Komisije, najkasnije trideset (30) dana od dana imenovanja članova Komisije.
2. Smatra se da je Komisija osnovana ukoliko na prvom sastank u prisustvuju dve trećine (2/3) članova Komisije.

Član 11

Zakletva

1. Članovi Komisije preuzimaju dužnost nakon što polože zakletvu pred rukovodiocem osnivačke institucije.

2. Tekst zakletve je sledeći:

*“Svečano se zaklinjem da ću tokom vršenja dužnosti člana Komisije za istinu i pomirenje biti veran Ustavu Republike Kosovo i da ću funkciju člana/članice Komisije vršiti u skladu sa normativnim aktom, časno, posvećeno, odgovorno, nepristrasno i nezavisno, trudeći se da opravdam ukazano poverenje i da doprinesem realizovanju ciljeva Komisije, poštujući pravila profesionalne etike.
Zaklinjem se!”*

3. Poverenici potpisuju tekst zakletve, kao i izjavu pod zakletvom, u skladu sa Poslovníkom o radu Komisije.

4. Poverenici polažu zakletvu na javnoj ceremoniji pred rukovodiocem osnivačke institucije, ukoliko sam rukovodilac osnivačke institucije ne donese drugačiju odluku.

Član 12

Vrednosti i principi rada u Komisiji

1. Poverenici i osoblje Sekretarijata se u svom radu rukovode ovim vrednostima i principima:

1.1. poštovanje ljudskog dostojanstva;

1.2. jednakost i poštovanje ljudskih prava i sloboda, obuhvatajući posebno poštovanje rodne jednakosti i prava zajednica;

1.3. nezavisnost i nepristrasnost prema interesima koji ne predstavljaju kosovsko društvo kao celinu;

1.4. posvećenost istini, metodološkom istraživanju i proceduralnoj nepristrasnosti;

1.5. odgovornost, savest, pristup i otvorenost prema svim građanima Republike Kosovo i interesnim stranama;

1.6. integritet, odlučnost i posvećenost najvišim profesionalnim i stručnim standardima;

2. Poverenici i osoblje Sekretarijata, tokom svog rada moraju u potpunosti biti posvećeni, objektivni i nepristrasni, a zahteva se i da pokazuju poštovanje jedni prema drugima i da sarađuju konstruktivno.

Član 13

Tretiranje žrtava i preživelih

1. Tretiranje žrtava i preživelih od strane poverenika i osoblja Sekretarijata, mora se izvršiti u skladu sa dole navedenim principima:

1.1. žrtve i preživele treba tretirati s poštovanjem i dostojanstveno i ne treba ih diskriminisati na osnovu nacionalnosti ili povezanosti sa nekom zajednicom, socijalnog ili nacionalnog porekla, rase, etničke pripadnosti, boje, rođenja, porekla, pola, roda, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, jezika, državljanstva, verskog ubeđenja, političkog opredeljenja, političkog mišljenja ili drugih mišljenja, socijalnog ili ličnog stanja, starosti, porodičnog ili bračnog statusa, imovinskog stanja, zdravstvenog stanja, ograničene sposobnosti, genetskog nasleđa ili po nekom drugom osnovu;

1.2. postupci tretiranja žrtava i preživelih moraju biti brzi, pravični, pristupačni i da njima ne prave ili fakturišu nikakve finansijske troškove;

1.3. žrtve i preživeli treba da budu informisani o njihovim pravima preko medija ili drugih pogodnih oblika, obuhvatajući i informacije o:

1.3.1. ulozi Komisije i polju delovanja njenih aktivnosti;

1.3.2. pravu žrtava i preživelih da njihova gledišta i navodi budu predstavljani i razmotreni u pogodnim fazama postupaka komisije;

1.4. treba preduzeti neophodne mere za smanjenje uzrujanosti žrtava i preživelih, posebno žrtava seksualnog zlostavljanja, članova njihovih porodica i svedoka, kako bi se:

1.4.1. zaštitila njihova privatnost;

1.4.2. garantovala njihova sigurnost;

1.4.3. zaštitili od pretnji.

1.5. treba preduzeti nekoliko pogodnih mera kako bi se žrtvama i preživelim dozvolilo da komuniciraju na jeziku koji oni odaberu.

Član 14

Rodna usredsređenost

1. Komisija će obezbediti da se povrede po rodnom osnovu tretiraju adekvatno, u svim fazama, za sve mere, postupke i odluke, koje imaju veze sa radom Komisije.

2. Svako telo Komisije će uzeti u obzir i tretiraće rodne uticaje njihovih aktivnosti.

3. Poverenici i osoblje Sekretarijata, tokom pripremnog perioda, a i nakon ovog perioda, periodično moraju održavati obuke o rodnoj osetljivosti.

Član 15

Nezavisnost Komisije

1. Komisija funkcionira nezavisno.
2. Komisija uživa potpunu i neometanu autonomiju tokom donošenja odluka u vezi sa svojim delovanjem i finansijama, pod uslovom da takve odluke nisu u suprotnosti sa ovim normativnim aktom i dotičnim zakonodavstvom na snazi, držeći se načela efikasnosti, efektivnosti i ekonomičnosti.
3. Poverenici se imenuju i deluju u svom ličnom kapacitetu i ne zastupaju nijedan drugi interes osim interesa Komisije.
4. Nijedno lice, institucija, entitet ili organ, obuhvatajući i vladine subjekte, ne mogu se mešati u funkcionisanje Komisije.
5. Poverenici i osoblje Sekretarijata ne primaju nikakva uputstva u vezi sa aktivnostima Komisije, ni od kog lica ili subjekata van Komisije, i svoje nadležnosti moraju vršiti bez straha, favorizovanja ili predrasuda.
6. Državni organi treba da pomognu Komisiji i da je štite kako bi obezbedili njenu nezavisnost, nepristrasnost i dostojanstvo.

Član 16

Period delovanja Komisije

1. Period delovanja Komisije je tri (3) godine.
2. Period delovanja Komisije ne obuhvata pripremni period, koji počinje od održavanja konstitutivnog sastanka i traje, najduže šest (6) meseci od održavanja konstitutivnog sastanka.
3. Nakon okončanja priprema, Komisija objavljuje datum početka i završetka svog rada.
4. Delatnost i rad Komisije, na zahtev Komisije, mogu se produžiti najviše na još šest (6) meseci, ukoliko osnivačka institucija oceni da je tako nešto neophodno za postizanje ciljeva određenih ovim normativnim aktom.

Član 17

Period koji Komisija razmatra

1. Period koji će Komisija razmatrati obuhvata vremenski interval od 23. marta 1989. godine do 17. februara 2008. godine.
2. Period koji se razmatra, u skladu sa stavom jedan (1) ovog člana, ne ograničava Komisiju da istraži i političke i društvene okolnosti, čiji je začetak u drugim vremenskim periodima, a koje su uticale na neprijateljstva, izbijanje ratova ili drugih oblika oružanih sukoba, kao i vršenje ratnih zločina i ostalih masivnih povreda ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava tokom perioda koji Komisija razmatra.

Član 18

Podrška radu Komisije

1. Podršku radu Komisije obezbeđuje Sekretarijat.
2. Sekretarijat ima dužnosti i odgovornosti koje su određene ovim normativnom aktom, unutrašnjim aktima Komisije i dotičnim zakonodavstvom na snazi.

POGLAVLJE III – CILJEVI, DELATNOST, DUŽNOSTI I NADLEŽNOSTI KOMISIJE

Član 19 Ciljevi Komisije

1. Komisija za cilj ima:

1.1. da stvori nepristrasan registar masivnih povreda ljudskih prava, povreda međunarodnog humanitarnog prava, koje su nanesene građanima Kosova, na teritoriji Kosova i bivše SFRJ, tokom perioda koji Komisija razmatra, obuhvatajući i uzroke, presedane, okolnosti, kontekste, prirodu i stepen takvih povreda, obuhvatajući, ali ne ograničavajući se na:

1.1.1. otkrivanje istine iza takvih povreda, odbacivanja laži i demaskiranje tračeva;

1.1.2. pružanje mogućnosti žrtvama kojima su nanete teške povrede ljudskih prava da iskažu svoje stavove;

1.1.3. pružanje mogućnosti da iskažu svoje poglede i motive za izvršenje takvih povreda licima koja su odgovorna za izvršenje teških povreda ljudskih prava.

1.2. da pomogne u vraćanju dostojanstva žrtvama i preživelim i u izgradnji kulture solidarnosti sa žrtvama i preživelim, obuhvatajući, ali ne ograničavajući se na:

1.2.1. stvaranje bezbedne sredine za žrtve da mogu da izađu i otvoreno govore o njihovim iskustvima;

1.2.2. prihvatanje šteta i patnji koje su žrtve i preživeli doživeli;

1.2.3. posvećivanjem posebne pažnje na povrede ljudskih prava po rodnom osnovu i zlostavljanje dece preko istraživanja takvih povreda i njihovih uzroka;

1.3. da doprinese u ometanju ponavljanja teških povreda ljudskih prava:

1.3.1. promovišući mir i izgradnju države, poštovanje vladavine zakona, kao i pomažući u stvaranju uslova za održivi mir i društveno pomirenje na Kosovu;

1.3.2. vraćajući poverenje među pojedincima i u kosovskom društvu u celosti;

1.3.3. dajući preporuke koje tretiraju uzroke sukoba i mere radi obeštećivanja i tretiranja patnji i nepravdi koje su nanesene žrtvama i preživelim.

1.3.4. edukujući javnost i podižući svest o nalazima Komisije.

1.4. da doprinese u realizovanju ljudskih prava i ostalih prava žrtava i preživelih;

1.5. da doprinese u rasvetljavanju sudbine nestalih.

Član 20

Delatnost Komisije

1. Delatnost Komisije je delatnost od posebnog interesa ta kosovsko društvo.
2. Poseban javni interes Komisije izražen je u vršenju njene delatnosti radi dokumentovanja ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i masivnih povreda ljudskih prava na:

- 2.1. teritoriji Kosova i
- 2.2. kosovskih građana na teritoriji bivše SFRJ.

Član 21

Dužnosti Komisije

1. Dužnost i odgovornost Komisije je da istražuje i da dokumentuje ljudske gubitke, nestala lica, masivne povrede ljudskih prava, povrede međunarodnog humanitarnog prava i privredne štete i kategorije tih šteta u okviru perioda koji Komisija razmatra.

2. Dodatne dužnosti Komisije, koje podležu njenom primarnom cilju, određenom u stavu jedan (1) ovog člana, su:
  - 2.1. da istraži političke i društvene okolnosti koje su bitno uticale na neprijateljstva, izbijanje ratova ili drugih oblika oružanih sukoba, kao i na izvršavanje ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i ostalih teških povreda ljudskih prava;
  - 2.2. da istraži ulogu ključnih aktera u sukobu;
  - 2.3. da uzima iskaze, prikuplja podatke o slučajevima ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i ostalih masivnih povreda ljudskih prava, da pruža detaljan opis istih i da predstavi povrede prava i njihove posledice;
  - 2.4. da istraži incidente i prakse koje su izabrane za određivanje prirode i karaktera povreda;
  - 2.5. da započne posebna istraživanja o nasilju po rodnom osnovu i o zlostavljanju dece i mladih;
  - 2.6. da prikupi podatke o mestima pritvaranja u vezi sa ratom ili ostalim oblicima oružanog sukoba, o licima koja su nezakonito zatvorena, koja su podlegla mučenju i nehumanom ponašanju i da sastavi sveobuhvatni registar, uz zaštitu njihovog identiteta u slučajevima kada je tako nešto neophodno;
  - 2.7. da unapredi pomirenje i društveni oporavak među pojedincima i zajednicama;
  - 2.8. da olakša podnošenje bilo kakvog formulara od strane građana, interesnih strana i stručnjaka, o pitanjima koja su povezana sa mandatom Komisije, a posebno o merama za garantovanje ne ponavljanja;

- 2.9. da preporučuje mere, politike i zakonodavstvo koji tretiraju uzroke sukoba, koji doprinose socijalnoj transformaciji i koji služe za sprečavanje ponavljanja masivnih povreda ljudskih prava;
- 2.10. da do 31. marta tekuće godine osnivačkoj instituciji podnese godišnji izveštaj, obuhvatajući potpune podatke u vezi sa preduzetim aktivnostima, finansijskim aktivnostima i ciljevima za narednu godinu. Godišnji izveštaj treba da bude javan u isto vreme kada se predaje i osnivačkoj instituciji;
- 2.11. da sastavi, objavi i predstavi konačni izveštaj, obuhvatajući i mehanizme kako da nalazi iz ovog izveštaja dopru do što većeg broja ljudi na teritoriji Kosova i da se pronađe mogućnost da ovaj izveštaj dođe i do država koje su proizišle iz bivše SFRJ, kao i do drugih zemalja.

Član 22

Nadležnosti Komisije

1. Bez prejudiciranja nadležnosti i funkcija koje su određene na drugom mestu u ovom normativnom aktu, Komisija je nadležna:

- 1.1. da stvori i rukovodi potkomisijama radi vršenja, izvršavanja i sprovođenja neke nadležnosti, dužnosti i funkcija koje im odredi Komisija;
- 1.2. da stvara posebne jedinice i usvaja mehanizme i specifične procedure za tretiranje specifičnih pitanja.
- 1.3. da izvrši neko istraživanje, održi neku sednicu ili da se pozove na neko specifično pitanje, koje može smatrati neophodnim;
- 1.4. da razmotri odluke bilo koje potkomisije, jedinice ili organa Komisije u vezi sa:
- 1.4.1. vršenjem svojih nadležnosti;
  - 1.4.2. ispunjenjem funkcija i izvršavanjem dužnosti;
  - 1.4.3. procedurama rada koje treba pratiti.
- 1.5. da rukovodi predajom i prijemom izveštaja i privremenih izveštaja, od svake komisije, potkomisije ili jedinice;
- 1.6. da na njen zahtev iz nekog državnog odeljenja delegira u svoju službu;
- 1.7. da se konsultuje i da sarađuje sa dotičnim ministarstvom, kako bi putem diplomatskih kanala dobila dozvolu od dotičnog organa neke strane države za dobijanje dokaza ili za prikupljanje informacija u toj zemlji ili iz te zemlje;
- 1.8. da sklapa sporazume saradnje sa bilo kojom osobom, obuhvatajući bilo koje državno odeljenje, u vezi sa kojim će Komisija biti ovlašćena da koristi objekte, opremu i osoblje koje pripada ili koje je pod kontrolom ili je zaposleno kod takvog lica ili odeljenja;

1.9. da ocenjuje i da drži beleške o nalazima i preporukama iz ranijih istraživanja za svaki predmet koji je u mandatu Komisije i kada je Komisija zadovoljna što su takvi nalazi i preporuke tačni i odgovarajući, da takve nalaze i preporuke i usvoji;

1.10. da održava sastanke, bilo gde, unutar ili van sedišta (centralne kancelarije).

Član 23

Dužnosti poverenika

1. Poverenici:

1.1. su obavezni da nepristrasno sprovode dužnosti i odgovornosti u skladu sa mandatom Komisije.

1.2. su dužni da učestvuju u radu i procesu donošenja odluka Komisije, kao i u izvršavanju određenih poslova u skladu sa dotičnim zakonodavstvom na snazi;

1.3. moraju da rade puno radno vreme i ne mogu da vrše neku drugu javnu ili profesionalnu dužnost ili da rade neki drugi plaćeni posao dok su on/ona poverenici i ne mogu raditi neplaćeni posao koji bi bio u suprotnosti sa njegovom/ njenom pozicijom kao poverenika/ poverenice.

1.4. mogu se baviti predavanjem u visokoškolskim ustanovama, naučnom, kulturnom, akademskom ili drugim delatnostima koje ne dolaze u sukob sa njihovim funkcijama u Komisiji i zakonodavstvom na snazi;

1.5. dužni su da čuvaju autoritet i sliku Komisije.

1.6. nemaju pravo da tokom svog mandata u Komisiji, budu član političke partije ili da učestvuju u političkim aktivnostima partije.

1.7. interese Republike Kosovo i Komisije moraju postaviti iznad svojih interesa ili interesa neke grupe.

Član 24

Glavni poverenik

1. Glavni poverenik ima sledeće nadležnosti:

1.1. rukovodi Komisijom, i odgovoran je za delatnost Komisije.

1.2. organizuje i stara se o toku opšteg rada Komisije;

1.3. saziva i predsedava sastancima Komisije;

1.4. daje ovlašćenja za izvršenje dužnosti, određuje radna tela, saziva i predsedava sastancima Komisije, potpisuje odluke i druge akte Komisije, u skladu sa odlukama i politikama Komisije;

- 1.5. vrši i preuzima postupke za dobrobit rada Komisije;
  - 1.6. predstavlja Komisiju u kontaktu sa javnošću, unutar ili van zemlje, ili ovlašćuje jednog od zamenika glavnog poverenika za to;
  - 1.7. ukoordinaciji sa članovima Komisije, priprema Plan rada i nacrt budžeta koji podležu odobrenju Komisije;
  - 1.8. usaradnji sa članovima Komisije određuje posao i dužnosti članovima Komisije;
  - 1.9. informiše članove Komisije o radu i aktivnostima Komisije i svaki član Komisije ima pravo da preko glavnog poverenika traži informacije o delatnosti Komisije;
  - 1.10. zajedno sa Komisijom, obezbeđuje sprovođenje ovog normativnog akta i relevantnog zakonodavstva na snazi;
  - 1.11. vrši i druge dužnosti koje mu poveri Komisija.
2. Glavni poverenik radi sporazumno i u saradnji sa članovima Komisije.
  3. Svaka odluka koju donese glavni poverenik između dva sastanaka Komisije, podleže usvajanju od strane Komisije, a može se i poništiti.

Član 25

Zamenici glavnog poverenika

1. Zamenici glavnog poverenika menjaju glavnog poverenika u njegovom odsustvu i pomažu mu u vršenju njegovih dužnosti i odgovornosti.
2. Zamenici glavnog poverenika vrše i dužnosti i odgovornosti određene Poslovníkom o radu Komisije.

Član 26

Prekid mandata povereniku

1. Povereniku mandat prestaje isticanjem mandata Komisije, ali i u slučaju:

- 1.1. davanja ostavke u pisanoj formi,
- 1.2. pravosnažne sudske odluke sa kaznom zatvora dužom od šest meseci;
- 1.3. razrešenja ;i
- 1.4. smrti.

2. U slučajevima predviđenim podstavovima 1.1, 1.2 i 1.4 ovog člana, Komisija šalje predlog rukovodiocu osnivačke institucije o oslobađanju od dužnosti. Rukovodilac osnivačke institucije u roku od sedam (7) dana, nakon prijema predloga, donosi odluku o oslobađanju poverenika od dužnosti.

3. Rukovodilac osnivačke institucije može da razreši člana Komisije iz sledećih razloga:

- 3.1. zbog povreda odredbi ovog normativnog akta;
- 3.2. kada vrši delatnost koja stvara sukob interesa i pored upozorenja od strane nadležnog organa ne eliminiše sukob interesa u skladu sa određenim zakonom;
- 3.3. u slučaju vršenja dužnosti koje nisu usklađene sa funkcijom ili u slučaju lošeg i nedoličnog ponašanja za njegovu funkciju;
- 3.4. konstantne nesposobnosti ili nemogućnosti vršenja službene dužnosti, zbog teškog mentalnog ili fizičkog stanja;
- 3.5. ukoliko duže od pet (5) dana, neopravdano izostaje sa posla, iz razloga koji nisu predviđeni zakonom.
- 3.6. jer nije stavio na znanje neko pitanje koje bi uticalo na odluku o njegovom neimenovanju.
- 3.7. ukoliko je pristrastan, nesposoban i nepogodan da održava dužnost, pod uslovom da takvo mišljenje mora biti osnovano na razumnim obrazloženjima.

4. Komisija predlog o razrešenju poverenika, zajedno sa svim prikupljenim dokazima, šalje poverenicima i osnivačkoj instituciji. Rukovodilac osnivačke institucije će tim povodom:

- 4.1. odrediti istražni panel, koji će se sastojati od jednog predsedavajućeg i dvoje članova. Predsedavajući će biti sudija u penziji, tužilac u penziji ili stručnjak za pravo;
- 4.2. istražni panel, će u roku od 30 dana od dana njenog imenovanja, istraživati pitanje i sprovođenjem proceduralne pravde će doneti odluku da li poverenika treba razrešiti dužnosti ili ne, i odluku će saopštiti rukovodiocu osnivačke institucije i Komisiji;
- 4.3. kada se za razrešenje nekog poverenika obrati osnivačkoj instituciji, što se tiče ovog člana, rukovodilac osnivačke institucije može na svoju inicijativu ili na zahtev Komisije, da suspenduje poverenika iz Komisije u iščekivanju odluke istražnog panela, uz uslov da se suspendovanje može povući u bilo koje vreme od strane rukovodioca osnivačke institucije, uz dobro naveden razlog, u iščekivanju odluke istražne grupe.

5. Rukovodilac osnivačke institucije može popuniti svaku prazninu, imenujući lice za preostali deo mandata njegovog/ njenog prethodnika, a može i ostaviti to mesto prazno kao rezultat ostavke, razrešenja od dužnosti ili smrti, pod uslovom da minimalan broj poverenika mora biti neparan broj i ne sme pasti ispod sedam.

6. Kada rukovodilac osnivačke institucije odluči da popuni slobodno mesto, on će odabrati novog člana Komisije sa rezervnog spiska, a ukoliko nijedno od tih lica nije na raspolaganju, onda će se odvijati postupak izbora, kao što je određeno ovim normativnim aktom.

POGLAVLJE IV – PROCES RADA KOMISIJE

Član 23

Pripremni period

1. Pripremni period obuhvata, ali se ne ograničava na:

- 1.1. usvajanje Plana rada;
- 1.2. usvajanje Poslovnika o radu Komisije i ostalih neophodnih akata;
- 1.3. sastavljanje plana zapošljavanja i angažovanja osoblja Sekretarijata;
- 1.4. obuku članova Sekretarijata;
- 1.5. razmatranje posebnih planova mogućih sesija javnih rasprava;
- 1.6. pripremu budžeta i obezbeđivanje fondova iz domaćih i stranih resursa;
- 1.7. dizajniranje i uspostavljanje efikasne baze podataka za čuvanje, sistematizovanje i dobijanje informacija u vezi sa pitanjima koja se mogu prijaviti Komisiji;
- 1.8. preradu javne kampanje;
- 1.9. prikupljanje postojeće dokumentacije od domaćih i stranih institucija, od domaćih i stranih NVO, kao i iz drugih izvora.

Član 28

Pravila ponašanja

1. Poverenici i osoblje Sekretarijata treba:

- 1.1. da budu nepristrasni i postupaće pravično i bez predrasuda u vršenju svojih funkcija;
- 1.2. da postupaju sa integritetom i da se ne ponašaju u suprotnosti sa svojom pozicijom niti će sebe dovoditi u situaciju koja obuhvata rizik od sukoba između njihovih službenih dužnosti i privatnih ili drugih interesa;
- 1.3. da budu vredni, efektivni i efikasni u vršenju svojih funkcija;
- 1.4. da ne podele nijednu informaciju koju dobiju tokom njihovog rada i polja delovanja njihovog rada sa Komisijom, trećem licu, osim tokom vršenja njihovih funkcija u okviru Komisije.
- 1.5. ne koriste svoju poziciju ili bilo koju informaciju koja im je poverena da obogate sebe ili da steknu korist nepravedno od nekog drugog lica;
- 1.6. da poštuju činjenicu da prikupljeni podaci i stvoreni materijali od strane Komisije, pripadaju Komisiji, da su deo nacionalnog nasleđa Kosova i da pripadaju kosovskom narodu i da se ne mogu izneti iz Komisije, osim ukoliko takvo odstranjivanje ima ovlašćeni cilj na osnovu ovog akta.

2. U meri u kojoj članove osoblja imenuju trupe ili drugi državni entiteti u Komisiji, ovo osoblje će biti odgovorno i izveštavaće samo Komisiji i nikom drugom.
3. Ukoliko se u bilo kojoj fazi vođenja postupka na nekom od sastanaka Komisije, potkomisije ili u organu Komisije, utvrdi da neki poverenik ili neko od osoblja Sekretarijata može da izazove sukob interesa u vršenju njegovih ili njenih dužnosti, to lice će odmah obavestiti detaljno o prirodi svog interesa, kako bi dao mogućnost poverenicima da donesu odluku da li on/ona treba da se izuzme ili ne iz učešća na sastanku zbog sukoba interesa, i u tom slučaju:
  - 3.1. takvo otkriće i odluka koju donesu poverenici i/ili osoblje Sekretarijata se upisuje u zapisnik sa tog sastanka;
  - 3.2. ukoliko poverenik ili član osoblja Sekretarijata ne obavesti o nekom sukobu interesa i prisutan je na sastanku Komisije, potkomisije ili nekog drugog organa Komisije, ili na neki drugi način učestvuje na sastanku, takav sastanak u vezi sa dotičnim pitanjem će se, čim se shvati da nije obavestio, razmotriti, izmeniti ili poništiti od strane Komisije, potkomisije ili organa, bez učešća lica o kojem je reč.
4. Poverenici i osoblje Sekretarijata neće učestvovati:
  - 4.1. u nekom postupku u kojem imaju lični interes;
  - 4.2. ukoliko su se konsultovali ili imaju neke veze sa strankom;
  - 4.3. ukoliko su bili obuhvaćeni u nekom pravnom postupku, koji ima veze sa slučajem, osim postupaka Sekretarijata i Komisije, ili ukoliko postoje druge okolnosti koje mogu uticati na njihovu nepristrasnost.

Član 29

Zaštita dokaza

1. Komisija obezbeđuje da nijednu garanciju tajnosti ne može povrediti nijedan spoljni organizam.
2. Nijedan poverenik ili član osoblja Sekretarijata, sa ugovorom o punom radnom vremenu ili koji je ugovoren, osim za vršenje svojih nadležnosti, vršenja dužnosti ili kada mu se tako nešto zatraži od suda ili određenim zakonom, neće objaviti nijednu informaciju koju je on/ona dobio dok je bio zaposlen u Komisiji i nakon toga.
3. Lični podaci, privatni život i identitet osoba koje su žrtve, preživeli i svedoci, štite odgovorni organi. Registrovanje, održavanje i korišćenje ličnih podataka ovih osoba vrši se u skladu sa uslovima koji su određeni Zakonom o zaštiti ličnih podataka, Krivičnim zakonikom, ovim normativnim aktom i dotičnim zakonodavstvom na snazi.
4. Nijedno lice, koje nije ovlašćeno od strane Komisije, neće imati pristup nijednoj informaciji koja je klasifikovana kao poverljiva u skladu sa dotičnim zakonodavstvom na snazi.
5. Komisija obezbeđuje da se identične kopije dotičnog materijala čuvaju na još jednom mestu.

6. Upis, održavanje i korišćenje informacije koja je klasifikovana kao poverljiva vrši se u skladu sa uslovima određenim u Zakonu o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti.

7. Svaki poverenik i svaki član osoblja Sekretarijata treba da potpiše Izjavu pod zakletvom koja potvrđuje dužnost čuvanja i zaštite poverljivih informacija i podataka koje budu saznali tokom vršenja njihovih dužnosti.

Član 30

Kvorum i donošenje odluka

1. Kvorum za rad Komisije postoji kada je prisutno najmanje pet (5) članova Komisije.
2. Komisija se trudi da sve svoje odluke donese jednoglasno, ali kada je nemoguće postići konsenzus, najmanje pet (5) članova mora da se složi oko donošenja odluke.
3. Polovnik o radu Komisije i konačni izveštaj komisije usvajaju se konsenzusom, ali kada nije moguće postići konsenzus, usvajaju se glasovima dve trećine (2/3) članova Komisije.

Član 31

Korišćenje jezika

1. U radu Komisije, jednako se koriste službeni jezici u Republici Kosovo.
2. Stranke koje komuniciraju sa Komisijom imaju pravo na upotrebu svog maternjeg jezika.
3. Na javnim raspravama, učesnici mogu govoriti na svom maternjem jeziku i biće obezbeđen prevod kad god to bude bilo potrebno.

Član 32

Izveštavanje Komisije

1. Komisija o svom radu izveštava rukovodiocu osnivačke institucije, redovno i vanredno.
2. Komisija će, poštovati sve zakonske i regulativne obaveze izveštavanja o efikasnom i efektivnom upravljanju svih prihoda, rashoda, sredstava i njihovim obavezama.
3. Redovno godišnje izveštavanje se vrši do 31. marta tekuće godine.
4. Vanredno se izveštava na zahtev rukovodioca osnivačke institucije ili u skladu sa procenama Komisije.

POGLAVLJE V – AKTIVNOSTI KOMISIJE

Član 33

Komuniciranje Komisije sa javnošću

1. Komisija je obavezna da:
  - 1.1. javnosti predstavi i objasni svoj rad i aktivnosti:

- 1.2. se stara da njenu misiju i ciljeve shvate građani;
  - 1.3. da informiše javnost i medije o događajima koji su redovno i na vreme isplanirani, kao i
  - 1.4. da pravovremeno i dolično odgovara na zahteve za informacijama.
2. Komisija osniva dotične jedinice za komunikaciju, kako bi ista podržala i aktivnosti na terenu.

Član 34

Podrška žrtvama i preživelim u procesu rada Komisije

1. Komisija osniva jedinicu za:
  - 1.1. identifikovanje stizanje do žrtava i zajednice žrtava, kao i za obezbeđivanje mogućnosti žrtvama da javno ili privatno ispričaju njihovu verziju doživljene povrede ili štete, kao i da izraze svoje potrebe;
  - 1.2. procenu potreba žrtava i zajednice žrtava, kako bi komisiji preporučila privremene hitne mere, mere koje su neophodne za reparaciju pojedinačnim žrtava ili kategorijama žrtava, kao i radi preduzimanja mera u cilju rehabilitovanja i povratka ljudskog i građanskog dostojanstva pojedinačnim žrtvama ili kategorijama žrtava.
  - 1.3. obezbeđivanje, kada je to potrebno, pravne, psiho-socijalne, medicinske i logističke podrške žrtvama i preživelim tokom perioda kada su obuhvaćeni u aktivnosti Komisije.
  - 1.4. uzimanje u obzir i tretiranje pitanja upućenih Komisiji, potkomisiji, nekom drugom organu ili telu od strane nekog drugog lica, organizacije ili udruženja;
  - 1.5. pripremanje i predaju izveštaja Komisiji u vezi sa njenim aktivnostima.
2. Jedinica koja je određena stavom jedan (1) ovog člana satara se da i poverenicima i članovima Sekretarijata, koji takođe mogu patiti od efekata traume, pošto su slušali priče mnogo meseci zaredom, budu pružane sesije u usluge psiho-socijalne podrške.

Član 35

Podrška žrtvama povreda po rodnom osnovu

1. Komisija određuje dotičnu jedinicu, kako bi:
  - 1.1. preporučivala protokole za uzimanje iskaza, prikupljanje i analizu posebnih podataka o rodu i polu, i o vođenju intervjua i saslušanja, radi obezbeđivanja potpunog tretiranja rodni pitanja;
  - 1.2. pratila rodne prakse unutar Komisije i savetovala dobre prakse i načela.
2. Jedinica iz stava 1, ovog člana, će u koordinaciji sa istraživačima Komisije, istražiti:

- 2.1. povrede ljudskih prava po rodnom osnovu, kao što se i dogodilo tokom perioda koji Komisija razmatra;
  - 2.2. korišćenje nasilja po rodnom osnovu, i
  - 2.3. korišćenje seksualnih zločina kao ratno oružje koje služi ciljevima takvih entiteta.
3. Jedinica iz stava 1, ovog člana, će zajedno sa Jedinicom za podršku žrtvama:
- 3.1. naći i identifikovati žrtve povreda po rodnom osnovu i omogućiti će žrtvama zatvorene ili otvorene sesije kako bi iskazali ispričali svoju verziju o zlostavljanju ili o nanesej šteti, kao i da iskažu svoje potrebe.
  - 3.2. održati specifična otvorena ili zatvorena saslušanja u vezi sa:
    - 3.2.1. rodnom prirodom i kontekstom nasilja i marginalizovanja;
    - 3.2.2. uzrocima takvog nasilja i marginalizovanja;
    - 3.2.3. predlogom za tretiranje potenciranog pitanja.
  - 4.3. proceniti potrebe žrtava povreda i marginalizovanja po rodnom osnovu i daće preporuke Komisiji, koje mogu obuhvatiti hitne predostrožne mere kao i neophodne mere za tretiranje povreda i marginalizovanja, obuhvatajući i politike koje treba pratiti ili mere koje treba preduzeti kako bi se žrtvama povratilo dostojanstvo.
  - 4.4. uzeti u obzir mere na koje se poziva:
    - 4.4.1. komisija ili neko drugo telo koje je osnovala Komisija;
    - 4.4.2. neko drugo telo koje je osnovano zakonodavstvom na snazi; i
    - 4.4.3. neko lice, organizacija ili udruženje.

Član 36

Uzimanje iskaza

1. Komisija uzima iskaze o ratnim zločinima i teškim povredama ljudskih prava, i o bilo kom drugom pitanju koje je relevantno za njen mandat, u skladu sa svojim nadležnostima, od žrtava, svedoka, predstavnika institucija i izvršilaca dela.
2. Žrtve, svedoci, predstavnici institucija i izvršiocci dela daju iskaze dobrovoljno.
3. Komisija će obezbediti da će se uzimanje iskaza vršiti reprezentativno u čitavoj zemlji.
4. Komisija, po potrebi, obezbeđuje psiho-socijalnu podršku, pre, tokom i nakon davanja iskaza.
5. Komisija uzima iskaze u bilo kom određenom mestu, obuhvatajući, ali ne ograničavajući se:
  - 5.1. na mesto stanovanja ili mesto boravka davaoca iskaza;

- 5.2. na kancelarije Komisije, centre za zajednice ili neki drugi pogodni lokal;
- 5.3. na diplomatska predstavništva Republike Kosovo.
- 5.4. na teritoriji trećih država, ukoliko tako nešto nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama tih država i ukoliko žrtve, svedoci i ostala lica ne mogu da daju izjave u diplomatskim misijama Republike Kosovo ili nakon konsultacija sa dotičnim ministrom preko diplomatskih kanala, i kada se od dotičnog organa strane zemlje dobije dozvola da prijem iskaza ili prikupljanje informacija u toj ili iz te zemlje.

Član 37

Prikupljane dokumentacije i ostalih izvora

1. Komisija prikuplja relevantne pisane ili elektronske izvorne materijale, kao što su:
  - 1.1. strani i domaći pisani ili elektronski resursi (obuhvatajući, ali ne ograničavajući se samo na dokumentaciju Vlade, Skupštine, Predsedništva, Bezbednosnih snaga Kosova, Državnog tužilaštva, Policije Kosova, Obaveštajne agencije Kosova i ostalih bezbednosnih institucija, opština, javnih i privatnih preduzeća, nevladinih organizacija,;
  - 1.2. sudske presude, transkripte, sudske spise Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, sudova Republike Kosovo i ostalih sudova koji vode postupke za ratne zločine izvršene na teritoriji bivše Jugoslavije, na osnovu nadležnosti;
  - 1.3. arhivski predmeti;
  - 1.4. pisani i elektronski medijski izvori;
  - 1.5. pisana mišljenja stručnjaka i predstavnika institucija, kao i organizacija pripremljenih na poziv Komisije ili na samoinicijativu autora.
2. Državni organi, ostala pravna lica i građani, na zahtev Komisije predaju na razmatranje sva dokumenta i ostale izvore, koji bi mogli biti bitni za realizovanje njenog cilja. Povodom predaje poziva za predaju dokumentacije, Komisija treba da što je moguće tačnije precizira vrstu informacije koju treba da sadrži traženi dokument.
3. Odredbe zakonodavstva na snazi koje ima veze sa pristupom službenim dokumentima i zakonodavstvo koje ima veze sa klasifikovanjem informacija i bezbednosnom verifikacijom, sprovode se i u radu Komisije.
4. Za potrebe posla, u skladu sa zakonodavstvom na snazi, vrši se bezbednosna verifikacija lica koja u bilo kom obliku mogu imati pristup klasifikovanim informacijama.

Član 38

Istraživanja i posete na terenu

1. Komisija kako bi vršila svoje funkcije, posećuje lokacije od interesa za utvrđivanje činjenica o povredama međunarodnog humanitarnog prava i drugim masivnim povredama ljudskih prava.
2. Komisija može da sklopi sporazum razumevanja sa nadležnim državnim organima u vezi sa njenim posetama gore pomenutim lokacijama.

Član 39

Javna saslušanja žrtava i drugih lica

1. Davanje iskaza na javnim saslušanjima je dobrovoljno.
2. Komisija organizuje javna saslušanja na kojima žrtve i preživeli govore o svojim patnjama i patnjama svojih bližnjih.
3. Javna saslušanja mogu obuhvatati i izvršioce dela koja imaju karakter povreda međunarodnog humanitarnog prava ili drugih masivnih povreda ljudskih prava, svedoka kao i lica koja su pomogla žrtvama.
4. Pre, tokom i nakon javnog saslušanja, Komisija može primeniti mere za zaštitu identiteta, kao i posebne mere za zaštitu psiho-fizičkog integriteta i pomoćne psiho-socijalne mere.
5. Radio televizija Kosova (RTK) prenosi javna saslušanja. Način prenosa se vrši u skladu sa sporazumom između Komisije i RTK-a. Komercijalni elektronski mediji imaju pravo emitovanja javnog saslušanja, pod istim uslovima i pravilima koja važe i za RTK.
6. Javna saslušanja mogu da se održe na raznim lokacijama.
7. Javna saslušanja se prenose i čuvaju se i na internet stranici Komisije.

Član 40

Održavanje tematskih sesija i ostala saslušanja

1. Komisija može da održava tematske sesije o radu državnih institucija, političkih organizacija, kulturnih i naučnih entiteta, verskih zajednica i medija, o njihovoj ulozi, pre, tokom ili nakon rata, a koje imaju veze sa izvršenjem ratnih zločina ili drugim teškim povredama ljudskih prava.
2. Javna saslušanja se takođe mogu održati o specifičnim događajima, incidentima i istraživanjima, kao i radi obelodanjivanja raznih praksi i pitanja koja su se rodila tokom vremena neprijateljstva ili u vreme rata.
3. Direktan prenos ovih saslušanja/sesija se može vršiti po istom osnovu koji je određen članom 39 (5) ovog akta.

Član 41

Otvorena i zatvorena saslušanja

1. Na osnovu odredbi ovog akta, saslušanja Komisije biće javna.
2. Saslušanja mogu biti zatvorena ili ograničena, u slučaju kada je Komisija ubeđena:
  - 2.1. da će biti u interesu pravde i rada Komisije, ili
  - 2.2. postoji sumnja da održavanje otvorene sesije može da izazove štetu licu koje svedoči pred Komisijom;

- 2.3. postoji zvanični zahtev od stranke da sesija bude zatvorena ili sa ograničenom javnošću.
3. Komisija može u bilo koje vreme da razmotri svoju odluku u vezi sa pitanjem da li će se neka sesija održati iza zatvorenih vrata ili ne.
4. Kada Komisija iz bilo kog razloga iz podstava (2.2), nalaže da javnost ili neka njena kategorija ne prisustvuje nekoj sesiji ili delu sesije, Komisija:
- 4.1. obezbeđuje da nijedna informacija u vezi sa sesijama ili nekim njihovim delom, koja se održava iza zatvorenih vrata, ne može ni na koji način postati javna;
  - 4.2. obezbeđuje da nijedno lice ne može objaviti neku informaciju koja može otkriti identitet svedoka u postupku;
  - 4.3. daje takve naloge u vezi sa držanjem beleški tokom sesija, koji mogu biti potrebni radi zaštite identiteta svakog svedoka, uz uslov da Komisija ovlasti javnost za onoliko informacija koliko smatra da bi bilo pravično.
5. Kriterijumi za lica koja će svedočiti na jednom javnoj sesiji, treba da budu objektivni, pravični, javni i predstavljaće ciljeve određene ovim Aktom.
6. Komisija će sva lica koja se budu pojavila na javnim sesijama prethodno obavestiti o postupcima saslušanja i o dotičnim pravima ili obavezama.
7. Komunikacija među supružnicima, između advokata i klijenta, između stručnjaka medicine i pacijenta, između verskog klerika i vernika, smatraće se privilegovanim i imaće imunitet od otkrivanja, uz uslov da su takve komunikacije prihvatljive na javnom saslušanju uz saglasnost lica o kojem je reč, ili kada zainteresovano lice voljno otkrije sadržaj komunikacije trećoj strani, koja kasnije da dokaze o ovom otkrivanju.
8. Lica koja svedoče na javnim saslušanjsima Komisije, dobiće potrebne podržavajuće lekarske, psihološke i emocionalne usluge, kako bi se pomoglo onima koji svedoče efektivno. Komisija mora da se stara o žrtvama i preživelim i nakon njihovog javnog svedočenja, kako bi se osiguralo da njihovo blagostanje nije u opasnosti, kao rezultat svedočenja.

Član 42

Nadležnosti u vezi sa istraživanjima i saslušanjsima

1. Komisija ima dole navedene nadležnosti, u vezi sa ponašanjem, istraživanjsima i saslušanjsima:
- 1.1. prikupljanje svake informacije za koju smatra da je bitna, obuhvatajući i usmeno svedočenje, izjave, izveštaje, registrovanja, dokumenta ili svaku informaciju iz nekog izvora, obuhvatajući i vladine organe, svakim pravnim sredstvom (lekom), koji ona smatra pogodnim, uz prethodno pismeno obrazloženje;
  - 1.2. poziva svako lice koje poseduje ili kontroliše bilo kakav dokument, predmet ili neku drugu stvar, koja je prema mišljenju Komisije bitna za temu istraživanja ili saslušanja, kako bi se sastavio ili proizveo takav dokument ili stvar Komisije, i Komisija može zadržati svaki dokument, predmet ili neki drugu stvar koja se proizvede u razložnom roku.

- 1.3. poziva svako lice da se pojavi pred Komisijom i da svedoči ili da odgovori, na pitanja koja su bitna za istraživanje ili saslušanje na zatvorenim ili otvorenim sesijama;
- 1.4. obaveštenje, koje je jedan od poverenika potpisao, kao što je određeno podstavom 1.1., određuje vreme i mesto gde lice kojem se Komisija obraća, treba da se pojavi, i specifikuje se objašnjenje zašto se traži dokument, predmet ili stvar i zašto treba predati dokaze, a specifikovaće se i posledice nesaglasnosti;
2. Komisija će nadoknaditi obrazložene troškove lica, koja su tražena radi pojavljivanja pred Komisijom ili radi sastavljanja i proizvodnje nekog dokumenta, predmeta ili druge stvari pred Komisijom.
3. Ukoliko Komisija smatra da sastavljanje ili proizvodnja nekog dokumenta, predmeta ili neke druge stvari, u posedu ili pod kontrolom države ili nekog državnog organa, može uticati negativno na svaki sudski postupak koji je predviđen ili na vođenje završenog istraživanja, Komisija će preduzeti svaki korak za koji smatra da je neophodan za sprečavanje kašnjenja ili podele takvog istraživanja ili sudskog postupka.
4. Komisija od svakog lica koje se pred njom pojavi, može tražiti da u skladu sa zahtevima u u smislu ovog člana položi zakletvu ili da da potvrdu, u skladu sa detaljima određenim u Poslovniku o radu Komisije.
5. Nijedno drugo lice, osim nekog poverenika, osoblja iz Sekretarijata ili lica od kojeg je traženo da sastavi ili proizvede neki dokument ili drugu stvar ili da pruža dokaze, nema pravo ili nije mu dozvoljeno da učestvuje u bilo kom istraživanju koje se vrši u smislu ovog člana. Komisija može, imajući u vidu načela otvorenosti i transparentnosti, da izjavi da svaki dokumenti ili druga stvar, koji su sastavljeni ili proizvedeni ili informacija koja je dobijena u ovom istraživanju, neće postati javna dok Komisija ne odluči drugačije, ili u nedostatku takve odrednice, dok se ne sastavi ili proizvede dokument ili druga stvar ili dok informacija ne bude predata na sednici, u smislu ovog normativnog akta ili u bilo kom sudskom postupku bilo kog suda.
6. Komisija u cilju ispunjenja svog mandata, može da poseti i treba da ima pristup svakoj instituciji, mestu ili zgradi.
7. Policija Kosova, po potrebi i na zahtev Komisije, obezbeđuje Komisiji usluge i pomoć.
8. Dotična jedinica Komisije će, u vezi sa istraživanjima i saslušanjima, obezbediti ekspertizu i potrebne olakšice kako bi pomogla Komisiji, u skladu sa standardima i zakonodavstvom na snazi.

Član 43

Prava obuhvaćene osobe koja se pojavljuje pred Komisijom

1. Ukoliko se tokom nekog istraživanja ili tokom saslušanja pred Komisijom, neka osoba obuhvati na način koji može biti štetan po nju/njega ili kada Komisija konstatuje neki nalaz ili preporuku koja može biti štetna za neko lice koje je umešano u toj meri ili izgleda da neka osoba može biti žrtva, onda Komisija tom licu daje mogućnost da:

1.1. podnese (imenuje) predstavnika Komisiji u određenom i razumnom vremenskom periodu u vezi sa pitanjem koje se razmatra; i

1.2. se pojavi na saslušanju Komisije i pravo da bude pravno zastupan, da svedoči, pruža dokaze i da podnese svaki dokument ili stvar, koji će se uzeti u obzir u skladu sa procedurama određenim u ovom Aktu i dotičnim zakonodavstvom na snazi.

2. Kada neko umešano lice Komisiji da pouzdanu informaciju koja je kontradiktorna ili oslobađajuća, Komisija će preduzeti razložne korake radi istraživanja takve informacije pre konstatacije.

3. Neuspelost jednog lica koje je umešano da podnese predstavke pred Komisijom, što se tiče stava 1.1. ovog člana, neće biti smetnja Komisiji da konstatuje na njegovu/njenu štetu, onda kada je Komisija preduzela razložne korake o obaveštavanju takvog lica i obezbeđivanju obrazložene mogućnosti njemu/ njoj da podnese predstavke.

4. Svako lice koje ispita Jedinica za istraživanja i svako lice koje je odgovorilo i koje je pozvano da se pojavi pred Komisijom, bice prethodno obavešteno o njegovom/njenom pravu da ga zastupa pravni zastupnik koji ima pravo da se pojavi sa ovlašćenim ili sa pravnim zastupnikom. Imenovanje pravnog zastupnika ne opravdava lice za lično nepojavljivanje pred Komisijom.

5. Komisija, kako bi ubrzala procedure, može da postavi razložna ograničenja u vezi sa dozvoljenim vremenom što se tiče intervjuisanja i obraćanja svedoka ili neke prezentacije pred Komisijom i može doneti praktična uputstva u tom pravcu.

6. Komisija može da odredi pravnog zastupnika, koji će se pojavljivati u ime lica o kojem je reč, ukoliko je ubeđena da lice nema finansijske mogućnosti da samo obezbedi pravnog zastupnika i ukoliko je mišljenja da je tako nešto u interesu pravde da lice zastupa pravni zastupnik.

Član 44

Zaštita svedoka

1. Komisija u saradnji i u konsultaciji sa dotičnim državnim organom, u skladu sa zakonodavstvom na snazi, obezbeđuje donošenje uredbe o programu zaštite svedoka.

2. Dok se program zaštite svedoka ne stvori, Komisija može da odredi privremene mere koje treba pratiti, kako bi se obezbedila zaštita i bezbednost jednog svedoka.

POGLAVLJE VI - SARADNJA SA KOMISIJOM

Član 45

Saradnja Komisije sa domaćim i međunarodnim institucijama

1. Radi ostvarivanja svojih funkcija Komisija saraduje sa:

1.1. naučnim i akademskim institucijama za visoko obrazovanje, naučnim institutima, privrednim telima, državnim agencijama, kao i sa naučnim istraživačkim radnicima iz raznih oblasti nauke i umetnosti;

1.2. domaćim i stranim institucijama;

1.3. domaćim i međunarodnim organizacijama koje se bave zaštitom prava nestalih osoba i njihovih porodica, kao i zaštitom prava ostalih kategorija koje su proizišle iz rata.

2. Komisija koordinira aktivnosti sa domaćim i međunarodnim institucijama i ostalim akterima, u vezi sa izgradnjom muzeja/spomenika/memorijala ili u vezi sa drugim inicijativama koje imaju veze sa odavanjem počasti žrtvama za period koji se razmatra.

Član 46

Saradnja sa međunarodnim akterima i NVO

1. Komisija, putem memoranduma saradnje obezbeđuje podršku i pomoć međunarodnih aktera i nevladinih organizacija (NVO), koja obuhvata, ali nije ograničena na:

1.1. pružanje ekspertize na posebnim poljima;

1.2. obezbeđivanje uporednih informacija;

1.3. obezbeđivanje pristupa svojim prethodno prikupljenim beleškama i iskazima i pomoć preko kartografskog prikazivanja geografskih regiona, kako bi Komisija jasnije usredsredila istraživanja i uzimanje iskaza

1.4. organizovanje obuka;

1.5. upoznavanje sa ključnim licima za kontakt;

1.6. pristup arhivskim dokumentima stranih vlada;

1.7. lobiranje u cilju sprovođenja politika ili najsnažnijih mogućih procedura u vezi sa Komisijom;

1.8. analizu i pravne savete koji imaju veze sa komplikovanim operativnim i političkim pitanjima, na koje Komisija nailazi tokom svog rada;

1.9. konsultovanje sa stranim stručnjacima;

1.10. ugovaranje za pružanje pomoćnih usluga.

2. Državne institucije se obavezuju da podrže Komisiju u izgradnji bilateralnih odnosa sa drugim državama u cilju obezbeđivanja međunarodne pomoći radi funkcionisanja Komisije i u podeli/ sprovođenju preporuka koje su proizišle iz rada Komisije.

Član 47

Pravo na doprinos radu Komisije

Svako uživa pravo, u skladu sa normativnim aktom i Poslovnikom o radu Komisija, da učestvuje i da doprinosi radu Komisije, ukoliko Komisija oceni da bi tako nešto doprinelo realizovanju njenih ciljeva.

Član 48

Izveštaj Komisije

Konačni izveštaj Komisije je trajno nasleđe rada Komisije i treba da sadrži njene nalaze i preporuke.

Član 49

Nalazi Komisije

1. Komisija, u skladu sa odredbama ovog normativnog akta, može da dođe do konstatacija koje imaju veze sa svakim pitanjem koje je u njenom mandatu.
2. Komisija će izvesti sve konstatacije nakon pažljivog razmatranja svih nalaza koje su predložili svaki od organa.
3. Komisija treba da koristi standard balasiranja mogućnosti radi konstatovanja svakog nalaza, obuhvatajući i nalaze o pojedinačnoj odgovornosti.
4. Nalazi Komisije će biti precizirani u konačnom izveštaju Komisije koji predstavlja potpune činjenice nad kojima se zasniva svaka konstatacija, zajedno sa analizom Komisije o takvim činjenicama i obrazloženja za svaki nalaz.
5. Komisija će sastaviti sažetak detaljnih nalaza u vezi sa svim predmetnim pitanjima, navedenim kao ključni nalazi, u jednom poglavlju nalaza koji će biti deo konačnog izveštaja.
6. Svaki poverenik može da se ne složi sa nalazima ostalih poverenika, ali to treba obrazložiti argumentima.
7. Nalazi većine poverenika, predstavljaju osnov preporuka Komisije, preporuka koje teže tretiranju problema i nedostataka koje ti nalazi ističu.

Član 50

Preporuke Komisije

1. Komisija, u skladu sa odredbama ovog normativnog akta može davati preporuke koje imaju veze sa svakim pitanjem koje je u njenom mandatu:
2. Komisija će preporučiti da:
  - 2.1. se tretiraju uzroci masivnih povreda ljudskih prava i povrede međunarodnog humanitarnog prava;
  - 2.2. se tretiraju razne potrebe žrtava, kategorija žrtava i preživelih;
  - 2.3. služe za promovisanje društvenog oporavka i pomirenja na državnom nivou, nivou zajednica i pojedinačnom nivou.
  - 2.4. se preuzme svako nerešeno pitanje koje je proisteklo iz rada Komisije, a koje zahteva dalje delovanje.

3. Tokom davanja svojih preporuka, Komisija:

3.1. predlaže neophodne institucionalne, administrativne, zakonodavne, ustavne i/ili druge mere koje treba preduzeti radi postizanja ciljeva preporuka;

3.2. traži predstavke i predloge za preporuke, od svih zainteresovanih lica i stranaka u društvu Republike Kosovo, obuhvatajući i ona lica i stranke koji se pojave pred njom ili pred nekom od njenih Komisija i Komisija će posvetiti potrebnu pažnju takvim predstavkama i predlozima.

3.3. može da saziva sesije posebnih saslušanja ili da preduzme specifična istraživanja u cilju traženja podataka, informacije i saveta stručnjaka o pitanjima ili temama na koje želi da da preporuke.

3.4. identifikovaće problem ili pitanje koje preporuka ima za cilj da tretira i pokazaće kako će preporuka služiti za tretiranje problema ili pitanja;

3.5. obezbediće da svaka preporuka sadrži specifična pojašnjenja i dovoljno smernica i naloga kako bi omogućila stranci kojoj se obraća, da obrazloženo sprovede takvu preporuku;

3.6. istaći će vremenski rok za sprovođenje preporuke, uzimajući u obzir konkretne specifičnosti;

4. svaka preporuka će biti upućena posebnom licu odgovornom u kancelariji, državnom organu, lokalnoj ili međunarodnoj organizaciji ili nekoj državi.

5. Na osnovu zaključaka Komisije koje proizilaze iz koraka koji su preduzeti u ovom članu, zajedno sa potpunim razmatranjem nalaza i zaključaka Komisije koji proizilaze iz njenih istraživanja, Komisija daje preporuke koje će se ogledati u konačnom izveštaju.

6. Preporuke Komisije treba da budu sprovodljive i tokom davanja preporuka treba da se uzmu u obzir izvori, sposobnosti i drugi faktori na raspolaganju na Kosovu;

Član 51

Sadržaj konačnog izveštaja

1. Konačni izveštaj, u skladu sa dužnostima Komisije, treba makar da sadrži sledeće:

1.1. spisak ljudskih gubitaka (civila koji su izgubili život kao posledica masivnih povreda ljudskih prava, povrede međunarodnog humanitarnog prava) oružanih lica / vojnika u oružanim sukobima koji su izgubili život)

1.2. spisak nestalih lica;

1.3. bazu podataka o zajednicama žrtava masivnim povreda ljudskih prava i povrede međunarodnog humanitarnog prava; i

1.4. bazu podataka o privrednoj šteti na Kosovu i uništavanju kulturne imovine.

2. Konačni izveštaj preporučuje makar one mere koje imaju veze sa:
  - 2.1. sprečavanjem ponavljanja društvenih i političkih okolnosti iz prošlosti;
  - 2.2. način odabira reparacije;
  - 2.3. načinom o rešavanju problema raseljenih lica;
  - 2.4. daljim koracima prema unapređenju poverenja među građanima u Republici Kosovo.
  - 2.5. daljim koracima prema unapređenju poverenja između Republike Kosovo i Srbije;
  - 2.6. načinom reformisanja institucija;
  - 2.7. mehanizmima koji obezbeđuju integritet i validnost činjenica utvrđenih u izveštaju, u obrazovnom sistemu Republike Kosovo;
  - 2.8. načinom praćenja sprovođenja preporuka Komisije, a koji može da obuhvati i preporuku o osnivanju posebnih mehanizama za realizovanje takvog cilja.

Član 52

Objavljivanje Konačnog izveštaja

1. Glavni poverenik će, nakon završetka operativnog perioda, na službenim jezicima, rukovodiocu osnivačke institucije podnosi Konačni izveštaj i taj izveštaj će objaviti na internet strani Komisije.
2. U roku od četrnaest (14) dana, od dana prijema Konačnog izveštaja, osnivačka institucija šalje isti na objavljivanje u Službenom listu.
3. Rukovodilac osnivačke institucije Konačni izveštaj podnosi Skupštini u roku od dvadeset i jednog dana od objavljivanja u Službenom listu i predsednik Skupštine će organizovati posebnu sednicu Skupštine kako bi se na njoj razmotrili i diskutovali nalazi i preporuke Komisije u roku od trideset (30) dana nakon prijema izveštaja.

Član 53

Distribucija izveštaja

1. Kako bi Konačan izveštaj bio jasniji i pogodniji za širu distribuciju, Komisija treba da pripremi:
  - 1.1. kratak zbirni izveštaj koji treba prevesti na sve jezike u službenoj upotrebi u Republici Kosovo, obuhvatajući i engleski jezik, u skladu sa mogućnostima i na druge jezike;
  - 1.2. posebnu knjigu sa fotografijama koja dokumentuje povrede, i da je objavi;
  - 1.3. video verziju izveštaja, koju priprema sama ili u saradnji sa drugim institucijama;

- 1.4. verziju konačnog izveštaja koja je prilagođena za decu;
2. Komisija može da organizuje Umetničke kolonije, u kojima će domaći i međunarodni umetnici razvijati ideje o predstavljanju nalaza preko umetnosti, u odnosu na vreme koje Komisija istražuje, kao i u drugim kulturnim i sportskihoblicima.
3. Komisija obezbeđuje da se kratak zbirni izveštaj objavi u domaćim novinama sa velikim tiražem.
4. Komisija treba da preduzme mere kako bi Konačni izveštaj imao što širu distribuciju kod svih institucija, bilo one domaće i međunarodne.

Član 54

Završetak rada Komisije

1. Nakon objavljivanja Konačnog izveštaja, Komisija završava posao najviše nakon tri meseca.
2. U tom vremenskom periodu preduzimaju se mere sistematizacije, podele i čuvanja arhiva, podele imovine, ispunjenje obaveza prema trećim licima, distribucije i predstavljanja Konačnog izveštaja, kao i sastavljanje finansijskih izveštaja i izveštavanje o radu Komisije.

Član 55

Produžetak rada i sprovođenje preporuka Komisije

1. Nakon što Komisija preda svoj konačni izveštaj i nakon što i službeno bude razrešena, dužnost ispunjenja njenih preporuka treba da preduzme određena jedinica Vlade, kojoj će se na teret staviti dužnost sprovođenja i koordinacije sprovođenja preporuka.
2. Komisija može predložiti Vladi dotičnu jedinicu za ispunjenje svojih preporuka.
3. Komisija predlaže Vladi strukturu za ispunjenje svojih preporuka ili telo koje prati sprovođenje i jača ciljeve ovog akta preko očuvanja sećanja i edukacije javnosti.
4. Vlada će ozbiljno razmotriti predlog koji Komisija podnese.
5. Vlada će u roku od šest (6) meseci od objavljivanja Konačnog izveštaja od strane Komisije, specifikovati Plan Vlade o sprovođenju Konačnog izveštaja, putem objavljivanja u Službenom listu:
  - 5.1. specifične preporuke Komisije koje Vlada teži da sprovede, dotične jedinice odgovorne za sprovođenje i vremenske rokove, kao i
  - 5.2. detaljna obrazloženja o nemogućnosti Vlade da sprovede specifične preporuke Komisije
6. predsednik Skupštine će organizovati drugu posebnu (vanrednu) sednicu Skupštine u roku od trideset (30) dana od odgovora Vlade, u skladu sa stavom 5, radi razmatranja i

diskutovanja o odgovoru Vlade i uzimanju u obzir svakog daljeg postupka, ukoliko postoji neki postupak koji Skupština može preduzme.

POGLAVLJE VIII - IZVRŠNI SEKRETARIJAT KOMISIJE

Član 56

Organizovanje Sekretarijata

1. Pod rukovodstvom direktora, a okviru Komisije funkcioniše Sekretarijat, koji pomaže Komisiji u realizovanju njenih dužnosti i odgovornosti.
2. U okviru Sekretarijata funkcionišu jedinice za profesionalnu podršku, a koje se sastoje od stručnog osoblja profilisanog na relevantnim poljima, a koje direktno podržavaju stručan rad članova Komisije.
3. Određene jedinice Sekretarijata će imati svoje odgovornosti i funkcije, kako je predviđeno Poslovníkom o radu Komisije.
4. Direktor i zaposleni u Sekretarijatu podležu dotičnom zakonodavstvu na snazi.

Član 57

Funkcije Sekretarijata

1. Sekretarijat vrši sledeće dužnosti i odgovornosti:
  - 1.1. pruža, stručnu tehničku, administrativnu i operativnu podršku Komisiji;
  - 1.2. sprovodi sve dužnosti i odgovornosti koje određuje Komisija unutar okvira određenog budžeta
  - 1.3. priprema predlog godišnjeg budžeta Komisije koji predstavlja Komisiji na usvajanje
  - 1.4. upravlja usvojenim budžetom Komisije;
  - 1.5. u skladu sa nalogima Komisije sastavlja akte, izveštaje, istraživanja i dopise koji su neophodni za vršenje funkcija Komisije i sprovođenje ovog normativnog akta;
  - 1.6. odgovoran je za vršenje drugih funkcija i odgovornosti određenih Poslovníkom o radu Komisije.

Član 58

Direktor Sekretarijata

1. Direktor Sekretarijata:
  - 1.1. je glavni administrativni službenik;
  - 1.2. izveštava Komisiji i glavnom povereniku;

- 1.3. odgovoran je za stvaranje i upravljanje upravnim, finansijskim, logističkim sistemima i osobljem Sekretarijata;
- 1.4. obezbeđuje sprovođenja odluka, politika i ostalih mera Komisije efikasno i efektivno;
- 1.5. odgovoran je pred Komisijom za efikasno i efektivno upravljanje Sekretarijatom;
- 1.6. učestvuje na sastancima Komisije, bez prava glasa, i odgovara na sve zahteve Komisije za informacijama;
- 1.7. odgovoran je za upravljanje zaposlenima u Sekretarijatu;
- 1.8. odgovoran je za upravljanje finansijama i ostalim izvorima finansiranja;
- 1.9. pruža nepristrasne i profesionlane savete Komisiji;
- 1.10. odgovoran je za upravljanje, održavanje i zaštitu sredstava i imovine Komisije;
- 1.11. upravlja protokom informacija u Komisiji;
- 1.12. saraduje i koordinira poslove sa drugim institucijama;
- 1.13. vrši i ostale dužnosti i odgovornosti koje odredi ova Komisija, normativni akt, zakon ili drugi podzakonski akti.

Član 59

Imenovanje direktora

1. Direktora, uz neophodne administrativne, finansijske i organizacione sposobnosti, se bira, imenuje i razrešava, nakon konkurentnog, meritornog i transparentnog procesa konkurisanja, u skladu sa ovim normativnim aktom, Poslovníkom o radu Komisije i dotičnim zakonodavstvom na snazi.
2. Odredbe i procedure izbora, imenovanja i razrešenja poverenika i opšti kriterijumi za izbor poverenika, važe podjednako i za imenovanje direktora.

Član 60

Angažovanje osoblja Sekretarijata

1. Osoblje Sekretarijata se bira u okviru budžeta Komisije i prema organogramu koji će usvojiti Komisija, putem otvorenog procesa konkurisanja i u skladu sa najvišim standardima profesionalne etike, kao i obezbeđujući sveobuhvatnu zastupljenost.
2. Komisija i direktor obezbeđuju da izbor osoblja Sekretarijata, a posebno onih na visokim pozicijama, budu lica koja su visprena u administrativnim poslovima i upravljanju, da imaju instinkte i sposobnost efektivnog rada pod velikim pritiskom.
3. Sekretarijat angažuje neke od kategorija koje obuhvataju, ali se ne ograničavaju na stručnjake za ljudska prava, pravnike, istraživače, psihoterapeute ili socijalne radnike, prevodioce, specijaliste za rad na kompjuteru, osoblje za unošenje podataka, kao i službenike bezbednosti.

4. Osoblje Sekretarijata potpisuje Izjavu pod zakletvom u skladu sa Poslovníkom o radu Komisije.

5. Osoblje Sekretarijata završava svoj posao, najduže šest meseci nakon objavljivanja Konačnog izveštaja.

Član 61

Opšti kriterijumi za izbor osoblja Sekretarijata

1. Opšti kriterijumi za izbor osoblja Sekretarijata su:

1.1. da bude državljanin Republike Kosovo;

1.2. da ima punu sposobnosti delovanja;

1.3. da vlada jednim od službenih jezika, u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika;

1.4. da nije osuđivan pravosnažnom presudom za voljno izvršenje krivičnog dela;

1.5. da nije na snazi disciplinska mera o otpuštanju sa posla;

1.6. da imaju nivo obrazovanja i radno iskustvo traženo za određenu poziciju, kategoriju, klasu ili grupu, i

1.7. da uspešno prođu procedure zapošljavanja, u skladu sa ovim normativnim aktom i Poslovníkom o radu Komisije.

POGLAVLJE IX - FINANSIRANJE KOMISIJE

Član 62

Izvori finansiranja Komisije

1. Rad Komisije finansira se iz:

1.1. budžeta Republike Kosovo;

1.2. donacija i

1.3. drugih zakonitih izvora.

2. Komisija može da prima doprinose od donatora i drugih zakonitih izvora, u skladu sa zakonodavstvom na snazi i oni ne treba da utiču na nezavisnost Kosova.

3. Komisija, kako bi ispunila svoje ciljeve, priprema plan prikupljanja fondova.

4. O doprinosima donatora i o sredstvima iz drugih izvora koja se prime, treba obavestiti rukovodioca osnivačke institucije.

Član 63

Budžet Komisije

1. Komisija sastavlja godišnji budžet, u skladu sa Zakonom o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima.
2. U skladu sa dotičnim odredbama zakona, i u cilju garantovanja nezavisnosti, godišnji budžet Komisije proizilazi iz godišnjeg budžeta osnivačke institucije, ima svoju budžetsku liniju, odnosno budžetski pod kod, i ta sredstva se dozvoljavaju za upotrebu nakon prethodno pripremljenog plana održavanja njenih redovnih godišnjih aktivnosti.
3. Budžet Komisije mora biti dovoljan kako bi obezbedio sprovođenje mandata, potpuno i efektivno funkcionisanje Komisije, njenih radnih grupa i Sekretarijata.
4. Osnivačka institucija povodom predlaganja iznosa godišnjeg budžeta, treba da uzme u obzir predloge Komisije i mora je podržati i dati pogodnu mogućnost za odbranu budžeta Komisije pred nadležnim institucijama.
5. Komisija nezavisno raspolaže svojim godišnjim budžetom. Direktor je odgovoran za nadgledanje troškova, raspodelu fondova, održavanje tačnih i trenutnih računa i finansijskih revizija, imajući u vidu primenjive zakone o upravljanju javnim finansijama.
6. Budžetski troškovi Komisije podležu unutrašnjoj reviziji kao i spoljnoj reviziji koju vršu generalni revizor Republike Kosovo.
7. Poverenici i osoblje Sekretarijata imaju krivičnu i administrativnu odgovornost u skladu sa zakonodavstvom na snazi, ukoliko povrede odredbe zakonodavstva na snazi o trošenju javnog novca.

POGLAVLJE X - ZAVRŠNE i PRELAZNE ODREDBE

Član 64

Podrška osnivanju Komisije

1. U početnoj fazi, osnivačka institucija obezbeđuje Komisiji kancelarijski prostor, koji mora biti odvojen od kancelarija osnivačke institucije, kancelarijsku opremu, prevozna sredstva i ostale potrebne stvari.
2. Pripremni tim za osnivanje Komisije za istinu i pomirenje koji je imenovao predsednik odlukom br. 61/2018 od 27.4.2018. godine i Sekretarijat Tima pomažu u osnivanju Komisije i dotičnih tela.

Član 65

Obaveza na saradnju i posledice odbijanja

1. Odbijanje saradnje sa Komisijom od strane civilnih radnika, funkcionera ili javnog organa predstavlja uzrok da Komisija od nadležnog organa zatraži započinjanje upravnog postupka obuhvatajući i donošenje disciplinske mere, do otpuštanja sa posla.

2. U slučaju kada institucija odbije da sarađuje ili da se umeša u proces istraživanja, Komisija ima pravo da od nadležnog tužilaštva zatraži započinjanje pravnog postupka, zbog ometanja vršenja službene dužnosti.

Član 66

Funkcionalni imunitet

Nijedan poverenik, član osoblja Sekretarijata ili neko drugo lice koje postupa u ime Komisije, ne snosi nikakvu krivičnu ili građansku odgovornost u vezi sa vršenjem radnih dužnosti u Komisiji, osim ukoliko dolazi u sukob sa zakonima na snazi.

Član 67

Dosijeji Komisije

1. Komisija, na samom početku svog rada, definiše metodologiju arhiviranja, digitalizacije i prikupljanja podataka, imajući u vidu načelo čuvanja osetljivih informacija.. U tom cilju se konsultuje i sa Državnom agencijom arhiva Kosova.

2. Sekretarijat prema dotičnoj metodologiji, određenoj u stavu 1 ovog člana, konstantno arhivira i digitalizuje prikupljenu dokumentaciju Komisije sastavljajući plan o dugoročnom korišćenju;

3. Komisija osniva Arhiv Komisije koji treba da sadrži, ali se ne ograničava na iskaze i druge dosjee istraživanja koji su neophodni za pripremu izveštaja, u cilju mogućeg pozivanja na njih ubuduće.

4. Arhivski predmet i baza podataka Komisije, nakon prestanka rada Komisije, su otvorene za neograničeni pristup svih zainteresovanih institucija i lica, osim dokumentacije koja podleže obavezi čuvanja tajne podataka (poverljivosti).

5. Najmanje trideset (30) dana pre okončanja rada Komisije, Sekretarijat predaje kopije ujedinjenog arhivskog predmeta i baze podataka Državnoj agenciji arhiva Kosova.

Član 68

Postupci Komisije pre završetka mandata Komisije

Komisija će se raspustiti nakon okončanja mandata i pre nego što se raspusti Komisija, poverenici, organizuju:

1.1.. prenos preostale imovine Komisije, u skladu sa zakonodavstvom na snazi;

1.2. detaljno inventarisanje svih njenih registara i materijala;

1.3. arhive za pozivanje ubuduće, posvećujući posebnu pažnju:

1.3.1. koji materijali ili informacije mogu da se stave na raspolaganje javnosti odmah ili kada uslovi i izvori dozvole;

1.3.2. koje mere mogu biti neophodne za zaštitu poverljive informacije;

1.3.3. prenosu svih registara i materijala Komisije u Državnu agenciju arhiva Kosova.

Član 69

Obezbeđivanje posla nakon okončanja mandata

1. Nakon završetka mandata, član Komisije može da se vrati na svoju funkciju ili javni posao koji je imao pre nego što je izabran za člana Komisije. Kada to nije moguće, onda raniji poslodavac treba da mu obezbedi posao koji je makar na istom nivou, i na kojem uživa recipročnu platu koju je imao pre nego što je izabran za člana Komisije.
2. Član Komisije, kojem se završi mandat ili koji zbog obrazloženih uzroka ne može više da nastavi da radi raniji posao ili ne može da pronađe drugi adekvatan posao, a koji nije ni ispunio opšte uslove za odlazak u penziju, uživa pravo plate u vrednosti poslednje primljene plate, ali ne duže od godinu (1) dana od okončanja mandata.

Član 70

Poslovnik o radu u ostali akti Komisije

1. Komisija, u skladu sa ovim normativnim aktom, najkasnije u roku od tri (3) meseca, nakon održavanja osnivačkog sastanka, usvaja Poslovnik o radu, kojim se određuju postupci i način funkcionisanja Komisije i Sekretarijata, u cilju postizanja svojih ciljeva.
2. Poslovnik o radu Komisije se objavljuje u Službenom listu.
3. Komisiju u roku od najviše šest (6) meseci nakon održavanja osnivačkog sastanka sastavlja i usvaja ostala relevantna dokumenta koja uređuju unutrašnje funkcionisanje, donošenje odluka i upravljanje Komisijom, u skladu sa ovim normativnim aktom.
4. Komisija može doneti vodiče, kojima se reguliše jedinstvena metodologija o:
  - 4.1. uzimanju iskaza;
  - 4.2. istraživanju i prikupljanju dokumenata;
  - 4.3. regulisanju postupaka javnih saslušanja;
  - 4.4. regulisanju tematskih sesija;
  - 4.5. sastavljanju spiska ljudskih gubitaka;
  - 4.6. sastavljanju spiska privrednih gubitaka;
  - 4.7. komunikaciji i studiji na terenu;
  - 4.8. izveštavanju;
  - 4.9. zapošljavanju i verifikaciji osoblja;
  - 4.10. informativnim politikama i fizičkom obezbeđenju;

- 4.11. poverljivosti informacija;
- 4.12. upravljanju žalbama;
- 4.13. držanju beleški;
- 4.14. svedočenjima i postupcima zaštite svedoka;
- 4.15. obaveštavanju o štetnim izjavama;
- 4.16. pomirenju i posredovanju;
- 4.17. pronalaženju pojedinačne odgovornosti; i
- 4.18. ostalim pitanjima koje smatra potrebnim.

5. Rukovodilac osnivačke institucije u konsultaciji sa ministrom finansija može doneti uredbe:

5.1. kojima se određuju nagrade, nadoknade i ostali prihodi ukoliko ih ima:

5.1.1. poverenika, pod uslovom da takva isplata ne bude manja od sudije Vrhovnog suda, kao i

5.2.2. osoblja Sekretarijata;

5.2. predvideći isplatu ili nadoknadu načinjenih troškova u vezi sa putovanjem ili smeštajem od strane lica koja učestvuju na svakom saslušanju Komisije, u skladu sa pozivnicom ili pozivom koja je poslata na osnovu uslova u ovom aktu:

5.3. koji opisuje sve što se neophodno za pravilno sprovođenje ovog akta.

Član 71

Objavljivanje u Službenom listu

Ovaj normativni akt se objavljuje u Službenom listu.

Član 72

Stupanje na snagu

Ovaj normativni akt stupa na snagu trideset (30) dana nakon objavljivanja u Službenom listu.

Priština, __. __. __. godine